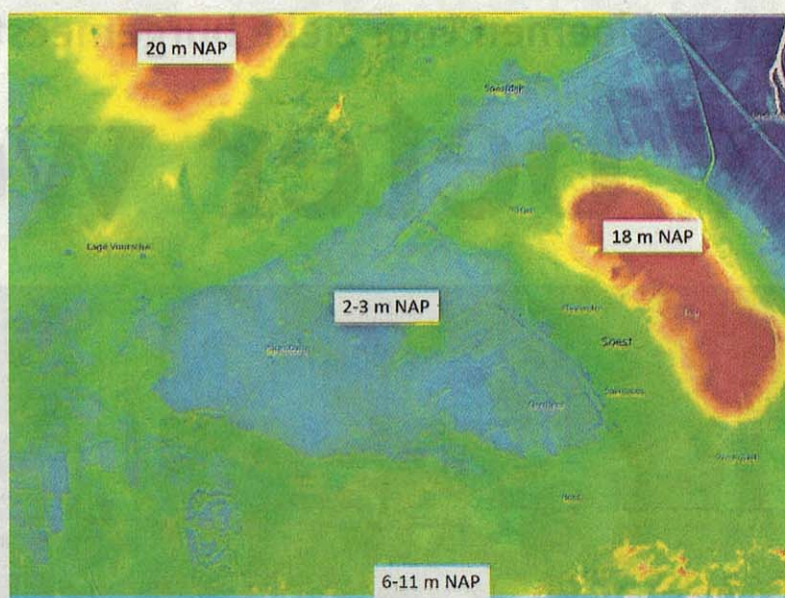
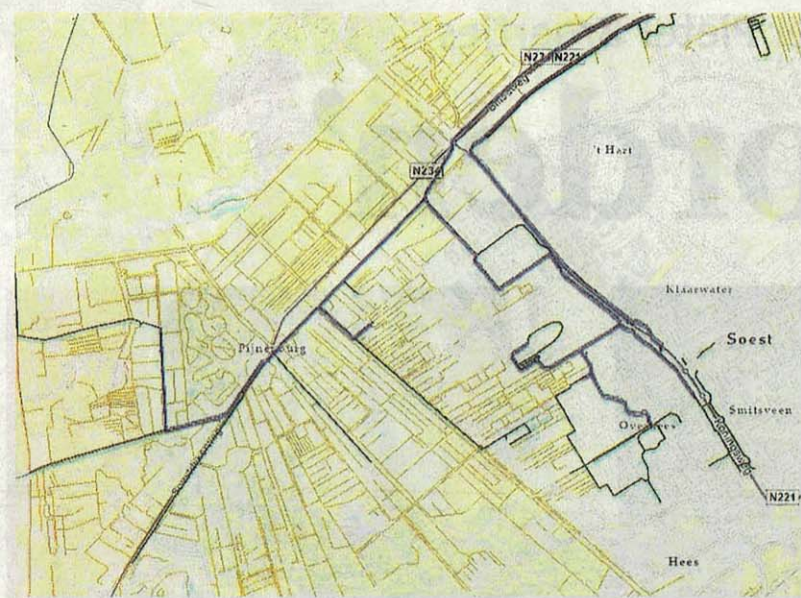

Een gewone kaart (links) en een hoogtekaart van de Laagte van Pijnenburg. Op de hoogtekaart is het blauwe deel in het midden de Laagte van Pijnenburg. De rode delen zijn de Hoge Vuursche (linksboven), de Soester Eng (rechts) en de Soester Duinen (rechtsonder), donkerblauw rechtsboven is de Eempolder.

AANPAK Gevolgen voor natuur, erfgoed en drinkwatervoorziening

Help, de Laagte van Pijnenburg verdroogt!

Ooit was het er een natte drassige onbegaanbare moerasbende. En toen gingen we er turfsteken, ontginnen, water afvoeren, landgoederen bouwen en boerenbedrijven starten. En nu is het er dus te droog. Zie hier de geschiedenis van de Laagte van Pijnenburg in een notendop.

Eric Lorier
e.lorier@mediahuis.nl

Soest ■ „Kijk, je ziet het hier eigenlijk al in de Praamgracht. Of Pijnenburgergrift, zoals hij hier heet.” Maarten Veldhuis wijst naar de boomwortels die halverwege uit de oever steken. „Die horen eigenlijk bij het water te komen, maar het water staat dertig centimeter lager. En in deze periode van het jaar staat het grondwater van nature op het hoogste niveau, maar in de watergang zie je dat niet terug door peilbeheer, wegzakken van

het water naar de ondergrond. En dus staat het grondwater ook lager dan wenselijk. Dat is onnatuurlijk en daaraan moeten we werken, samen met de omgeving.”

Maarten Veldhuis is namens Waterschap Vallei en Veluwe de trekker van een project dat de waterhuishouding in de Laagte van Pijnenburg weer robuuster moet krijgen. Want concreet: de bodem verdroogt en na een paar veel te droge jaren begint dat problematisch te worden. „De balans is weg. Die moeten we herstellen”, vult de ook bij het project betrokken hydroloog Arnoud Keizer aan.

Die oude beuken die we allemaal

zo mooi vinden? Die gaan dus dood. Naalddhout? Gaat ook dood. De vijverpartijen bij landgoederen? Ze vallen droog. De funderingen van oude buitenplaatsen? Die kunnen gaan verzakken. Boeren sproeien zich drie slagen in de rondte om hun gras te laten groeien omdat het grondwater te diep is weggezakt. Bijzondere plant- en diersoorten verdwijnen bij gebrek aan water. De noodklok luidt aan alle kanten, want zelfs ons drinkwater komt in gevaar. En de Utrechtse Heuvelrug is van wezenlijk belang voor onze drinkwatervoorziening. Net als de Veluwe bijvoorbeeld, die die tien keer meer water bergt dan het complete IJsselmeer. „Als we doorgaan zoals we dat nu doen ontstaat er veel vaker een zoetwatertekort in drogere periodes”, waarschuwt Keizer. „Dat heeft gevolgen voor natuur, industrie, drinkwater, erfgoed, noem maar op.”

Verschillende belangen

De Laagte van Pijnenburg, het gebied tussen Soest, Baarn en Den Dolder. Weiland, akkers, bossen, landgoederen en buitenplaatsen. Pijnenburg, Ewijkshoeve, Soestdijk, Prins Hendrikoord en Vijverhof. De natuur van Op Hees. Het Nonnenland bij Lage Vuursche. Een rijk gebied. Maar het verdroogt. En hoe los je dat op? Sleutel is aan de waterhuishouding, dan kan de buurman daar de gevolgen van ondervinden. En dat kunnen ook ongewenste gevolgen zijn. Zet landgoed Pijnenburg de stuwen dicht om het water in de

Op landgoed Ewijkshoeve is een deel van

vijvers te houden, dan vallen de waterpartijen bij paleis Soestdijk droog. En zo heb je allerlei belangen. De landgoedeigenaar wil een stabiel peil waarbij zijn vijvers en bomen gedijen. De natuur wil het natter, maar de woonwijken in het Soesterveen willen droge kelders houden. En de boeren willen blijven boeren. En we willen met zijn allen dus ook voldoende drinkwater houden. Maarten Veldhuis en Arnoud Keizer van het waterschap weten potentiële oplossingen genoeg, maar het wordt vooral een kwestie van maatwerk. „De komende maanden praten we opnieuw met alle terreinbeheerders en particuliere grondeigenaren. Dat moet leiden tot een plan waar zoveel mogelijk mensen zich in kunnen vinden, en waarmee we al op korte termijn dingen kunnen aanpakken. Liefst binnen twee tot vier jaar.”

Schoon kwelwater

De Laagte van Pijnenburg is een kom tussen de Utrechtse Heuvelrug, de Soester Eng en de Hoge Vuursche. Het regenwater dat op de Heuvelrug valt, zakt de bodem in en komt als schoon kwelwater in de lagere delen weer omhoog. Met zompig veen en vennetjes als resultaat. Tenminste, zo was het eeuwen

Langs de slootkant zie je 'natte vegetatie' die je eigenlijk ook midden in het weiland wil zien. Maar daar is het land nu te droog voor.

FOTO STUDIO KASTERMANS / ALEXANDER MARKS

spot

Blauwe Agenda

De aanpak van de waterhuishouding in de Laagte van Pijnenburg is onderdeel van de Blauwe Agenda van de Utrechtse Heuvelrug. Doel is om te werken aan een 'robuust' watersysteem op de Heuvelrug. De drinkwaterwinning moet gegarandeerd blijven, de overlast van steeds frequenter wordende hoosbuien moet binnen de perken blijven, de natuur moet blijven groeien en bloeien, de landbouw moet zijn werk kunnen doen en de woonwijken moeten droge voeten houden. Om deze doelen te bereiken moet water langer in gebieden worden vastgehouden, moet watervervuiling worden tegengegaan, en moet meer regenwater de bodem in kunnen zakken. Dat laatste betekent bijvoorbeeld dat verharding moet worden beperkt.

het terrein afgeplagd, zodat er weer moerassige vennetjes zijn ontstaan.

“
Het was ooit
een
moerasgebied,
maar we zijn
doorgeslagen
met ontginnen
en ontwateren

Arnoud Keizer (rechts) en Maarten Veldhuis bij het afgeplagde deel van Ewijckshoeve.

FOTO STUDIO KASTERMANS / ALEXANDER MARKS

geleden, totdat de mens het landschap steeds ingrijpender naar zijn hand ging zetten. „Voor de turfwinning is onder meer de Praamgracht aangelegd, om te ontwateren”, wijst Veldhuis. „Er is vroeger zelfs een waterschap opgericht om de wateroverlast op te lossen. Toen was het te nat... Maar we zijn doorgeslagen met de ontginning en de ontwatering. Steeds meer sloten. Ook voor de landbouw. En nu wordt al dat grondwater dat hier

hoort op te kwellen al afgevoerd voordat het van nut kan zijn voor natuur, landbouw en erfgoed.”

In de basis zijn er twee manieren om de bodem natter te krijgen: zorgen dat er meer water in terecht komt en zorgen dat er minder water wegstroomt. Bij het eerste speelt verharding een rol, maar ook de bossen op de hogere zandgronden. „De bomen vangen veel regenwater weg, terwijl je dat water juist graag in je bodem zou willen

opvangen. Dat valt op de bladeren en op de naalden, en verdampt al voor dat het de bodem bereikt en kan infiltreren. Vooral zwaar naaldhout is daar debet aan, omdat dat het jaarrond groen is. En natuurlijk verdampt er ook veel water dat de bomen opnemen via de wortels.” Alle bomen weg? Nee, uiteraard niet. „Bos is belangrijk en waardevol”, onderstrepen Veldhuis en Keizer. „Maar we moeten wel nadenken over bos-omvor-

FOTO STUDIO KASTERMANS / ALEXANDER MARKS

ming, op natuurlijke wijze of door andere bomen aan te planten. Maar dat is wel iets voor de langere adem.”

Drassig gebied

Voorkomen dat het water te makkelijk wegstroomt is sneller te bereiken. „Je kan de slootbodems verhogen. Bereik je ook door ze niet meer schoon te maken trouwens, dan slijbt het vanzelf dicht. En met stuwen voorkom je ook dat water wegstroomt. Bovendien kan je land afgraven, afplaggen. Dan kom je dicht op het grondwater en wordt het dus natter.” Dat laatste heeft landgoed Ewijckshoeve al gedaan. Er is nu weer een drassig gebied ontstaan met schraal grasland en moerassige vennetjes. Stukje eigen initiatief van de eigenaar, die daar ook wel wat stevige discussies met de burens over heeft moeten voeren, want niet iedereen zit te wachten op natter land. Tegen Soest aan is Natuurmonumenten ook bezig het veen uit te breiden. „Er zijn veel verschillende belangen, dat is het hele punt. De techniek is niet zo moeilijk, we hebben veel knoppen om aan te draaien. De puzzel zit hem in al die verschillende belangen. We zoeken naar iets waarmee iedereen uit de voeten kan.”